

FIKTIIVISEN ELOKUVAN KÄSIKIRJOITUSFORMAATTI

versio 31.01.2024

Timo Lehti

Perusteet

Fiktiivisen elokuvan käsikirjoitusformaatti on tapa asetella teksti vakiintuneiden sääntöjen mukaan A4-sivulle. Formaattiin kirjoitettua käsikirjoitusta on helppo lukea ja se näyttää ammattimaiselta. Tekstin sivumäärä on hyvä vihje siitä, kuinka pitkä elokuvasta mahdollisesti tulee. Lähtökohtaisesti yksi käsikirjoituksen sivu vastaa yhtä minuuttia valmista elokuvaa.

Joitakin vuosikymmeniä sitten Suomessakin kirjoitettiin kotikutoiseen formaattiin, mutta 2020-luvulla vaaditaan jo korkeampaa tasoa. Käsikirjoitusohjelmat tekevät suurimman osan asettelusta kirjoittajan puolesta ja markkinoilla on erilaisia ohjelmia, joista osaa voi käyttää ilmaiseksi.

Käsikirjoitusteksteissä ydinajatuksena on pyrkimys selkeästi ja ytimekkäästi kuvata kirjoitetussa muodossa sitä elokuvaa, joka tullaan toteuttamaan: mitä näemme ja kuulemme.

Käsikirjoitusformaattissa on periaatteessa vain kolme elementtiä.

1: Kohtausotsikko, joka kertoo tapahtumapaikan ja vuorokaudenajan:

INT. LUOKKAHUONE. PÄIVÄ

2: Toiminnankuvaus / parenteesi, josta ilmenee olennainen toiminta:

OPETTAJA, 47, seisoo luokan edessä. Hän katsoo pulpeteissa istuvia alakoululaisia.

3: Dialogi, mistä käy ilmi kuka sanoo ja mitä sanoo:

OPETTAJA

Kun opettaja kysyy, te vastaatte.

Näiden yksinkertaisten elementtien avulla olisi tarkoitus kirjoittaa käsikirjoitukseen kaikki olennainen.

Seuraavalla sivulla on yksinkertainen esimerkkikohtaus.

INT. LUOKKAHUONE. PÄIVÄ

OPETTAJA, 47, seisoo luokan edessä. Hän katsoo pulpeteissa istuvia alakoululaisia.

OPETTAJA

Kun opettaja kysyy, te vastaatte.

Opettaja osoittaa eturivissä istuvaa RAUNIA, 8.

OPETTAJA (CONT'D)

Mitä sinä olet mieltä fiktiivisen elokuvan käsikirjoitusformaatista?

RAUNI

Ai mistä?

OPETTAJA

Fiktiivisen elokuvan käsikirjoitusformaatista.

Rauni kohauttaa olkapäitään: en tiedä mistä puhut.

OPETTAJA (CONT'D)

Tyypillistä. Niin tyypillistä.

Opettaja sulkee silmänsä ja huokaa.

OPETTAJA (CONT'D)

Painukaa ulos.

Rauni katsoo Opettajaa sitten muita oppilaita.

OPETTAJA (CONT'D)

(huutaa)

Ulos täältä! ULOS!

Rauni nousee ylös ja lähtee kohti ovea. Muut oppilaat seuraavat.

Opettaja seisoo tyhjässä luokassa ja tuijottaa lattiaa. Kyynel vierähtää hänen poskelleen.

Tällä sivulla on joitakin selventäviä huomioita:

2 INT. LUOKKAHUONE. PÄIVÄ

Kohtauksen "alkukuva":
kuvataan lyhyesti alkutilanne

OPETTAJA, 47, seisoo luokan edessä. Hän katsoo pulpeteissa istuvia alakoululaisia.

Henkilön
nimi ja ikä
(1. kerran)

OPETTAJA

Kun opettaja kysyy, te vastaatte.

Opettaja osoittaa eturivissä istuvaa RAUNIA, 8.

OPETTAJA (CONT'D)

Mitä sinä olet mieltä fiktiivisen elokuvan käsikirjoitusformaattista?

CONTINUED
(viittaa siihen että sama henkilö puhuu peräkkäiset repliikit)

RAUNI

Ai mistä?

OPETTAJA

Fiktiivisen elokuvan käsikirjoitusformaattista.

Rauni kohauttaa olkapäitään: en tiedä mistä puhut.

Repliikki korvattu toiminnalla

OPETTAJA (CONT'D)

Tyypillistä. Niin tyypillistä.

Opettaja sulkee silmänsä ja huokaa.

OPETTAJA (CONT'D)

Painukaa ulos.

Rauni katsoo Opettajaa sitten muita oppilaita.

Repliikkiä
selventävä teksti
(Parenthetical)

OPETTAJA (CONT'D)

(huutaa)
Ulos täältä! ULOS!

Rauni nousee ylös ja lähtee kohti ovea. Muut oppilaat seuraavat.

Opettaja seisoo tyhjässä luokassa ja tuijottaa lattiaa. Kyynel vierähtää hänen poskelleen.

Kohtauksen "loppukuva" (yritys kertoa päähenkilön tunnetilasta)

FORMAATTIIN KIRJOITTAMISEN SÄÄNNÖT

Vakiintuneeksi käytännöksi on myös muotoutunut, että käsikirjoitus kirjoitetaan preesens-aikamuodossa eli asiat tapahtuvat nykyhetkessä. Esim. "Opettaja osoittaa." (Eikä imperfektissä "Opettaja osoitti.").

Formaattiin kirjoittamisen kultainen sääntö lienee seuraava: kirjoita mahdollisimman konkreettisia asioita, jotka voimme nähdä, kuulla ja näytellä. Seuraava toiminnankuvaus tuskin räjäyttää kenenkään tajuntaa, mutta se on suhteellisen selkeä:

Opettaja seisoo tyhjässä luokassa ja tuijottaa lattiaa.
Kyynel vierähtää hänen poskelleen.

Formaatin sääntöjen mukaan ei ole suositeltavaa kirjoittaa tämän toiminnankuvauksen tilalle: "Opettaja palaa mietteissään omiin karuihin koulukokemuksiinsa ja tajuaa toimineensa juuri samalla tavalla kuin hänen oma opettajansa vuosia sitten."

Tässä lienee ratkaiseva ero proosan ja elokuvakäsikirjoituksen välillä. Formaattiin kirjoitetaan mahdollisimman selkeitä ja konkreettisia asioita, mutta harvemmin pään sisäisiä asioita tai menneisyyden tapahtumia. (Toki elokuvassa voidaan näyttää periaatteessa mitä tahansa, mutta tämän lyhyen tekstin tarkoitus ei ole käydä läpi näitä kaikkia mahdollisuuksia.)

On tärkeää, että käsikirjoituksessa esiintyvät henkilöt esitellään tietyllä tavalla (Tyyliin: OPETTAJA, 47) kun heidät mainitaan käsikirjoituksessa ensimmäistä kertaa. Tämän jälkeen jokaisesta henkilöahmasta käytetään aina samaa nimeä (eikä siis niin että eri yhteyksissä Rauni-nimistä henkilöä nimitetään eri tavoin, tyyliin: Rauni, tummahiuksinen oppilas, viaton lapsiparka).

Jos suhtaudut elokuvakäsikirjoittamiseen vakavasti, älä taistele formaatin sääntöjä vastaan vaan käytä niitä hyväksesi. Ja muista, että säännötkin muuttuvat, mutta hitaasti.

Lähteet:

Raymond G. Frenshamin: Teach Yourself Screenwriting (McGraw-Hill, 2. edition, 2003) kappaleen 2 Screenplay Layout: Your Visual Language

Antero Arjatsalo: *Käsikirjoituksen muoto* 01/2007